

Nr 210.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överflyttande av en parallellavdelning i realskolan vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm till Katarina realskola därstädes; given Stockholms slott den 14 mars 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDBIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog, anför härafter:

I skrivelse den 2 juni 1927, nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner, redogjorde riksdagen å sid. 131 o. f. för den tillämpning av den läroverksorganisation, som enligt riksdagens mening borde komma till stånd å de olika läroverksorterna.

Beträffande läroverksorganisationen framhöll riksdagen därvid, att erfarenheten givetvis kunde göra vissa jämkningar i densamma önskvärda på grund av lokala förhållanden, ändrat elevantal m. m., och riksdagen förut-

Angående överflyttande av en parallellavdelning av realskolan vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm till Katarina realskola därstädes.

satte, att i sådant fall Kungl. Maj:t härom komme att för riksdagen framlägga förslag.

Enligt den av riksdagen uppgjorda planen för läroverksorganisationen skulle vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm förekomma såväl fyrklassig som femklassig realskola, båda med parallellavdelningar. Katarina realskola i Stockholm skulle omorganiseras såsom femklassig samt omfatta tre serier parallellavdelningar.

Enligt en vid riksdagens skrivelse såsom bil. 1 fogad tabell — beträffande vilken riksdagen emellertid framhöll, att densamma icke finge uppfattas såsom för framtiden i enskildheter bindande — skulle realskolan vid allmänna läroverket å Södermalm omfatta 7 avdelningar på den 4-åriga och 9 avdelningar på den 5-åriga linjen; Katarina realskola skulle omfatta 14 klassavdelningar, samtliga å den 5-åriga linjen.

Den 18 juni 1927 utfärdade Kungl. Maj:t cirkulär angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. Därvid föreskrefs,

dels beträffande högre läroverket å Södermalm, bland annat, att realskolan skulle vara såväl fyrklassig som femklassig, med både fyrklassiga och femklassiga parallellavdelningar, samt vara avsedd endast för gossar,

dels ock beträffande Katarina realskola, att skolan skulle vara femklassig, avsedd endast för gossar samt omfatta tre serier parallellavdelningar.

Genom cirkulär den 22 december 1927 angående genomförande av den nya organisationen av de allmänna läroverken fastställde Kungl. Maj:t till efterrättelse specialplaner för de olika läroverkens omorganisation.

Den för högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm sålunda fastställda specialplanen hade, i vad angår realskolan, följande lydelse:

Höst- terminen år	R e a l s k o l a n							Antal klass- avdel- ningar
	Nuvarande organisation 6-årig			Omorganiserad till				
				5-årig		4-årig		
	a	b	c	a	b	a	b	
1927	1—6	1—5	1—5	—	—	—	—	16
1928	1—6	1—5	2—5	—	—	1	—	16
1929	1—6	2—5	3—5	1	—	1—2	—	16
1930	2—6	3—5	4—5	1—2	1	1—3	—	16
1931	3—6	4—5	5	1—3	1—2	1—4	—	16
1932	4—6	5	—	1—4	1—3	1—4	1	16
1933	5—(6)	—	—	1—5	1—4	1—4	1—2	16
1934	(6)	—	—	1—5	1—4	1—4	1—3	16
1935	—	—	—	1—5	1—4	1—4	1—3	16

Den för Katarina realskola i Stockholm fastställda specialplanen hade följande lydelse:

Höst- terminen år	R e a l s k o l a n						Antal klass- avdelnin- gar
	Nuvarande organisation 6-årig			Omorganiserad till			
				5-årig			
	a	b	c	a	b	c	
1927	1—6	1—6	1—5	—	—	—	17
1928	1—6	1—6	2—5	1	—	—	17
1929	1—6	2—6	3—5	1—2	1	—	17
1930	2—6	3—6	4—5	1—3	1—2	1	17
1931	3—6	4—6	5	1—4	1—3	1—2	17
1932	4—6	5—(6)	—	1—5	1—4	1—3	16
1933	5—(6)	—	—	1—5	1—5	1—4	15
1934	(6)	—	—	1—5	1—5	1—4	14
1935	—	—	—	1—5	1—5	1—4	14

I en av överståthållarämbetet med tillstyrkande utlåtande av den 4 juli 1929 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning hava nu stadsfullmäktige i Stockholm hemställt, att en av högre allmänna läroverkets å Södermalm i Stockholm parallellinjer i realskolan, 4-årig eller 5-årig, måtte överflyttas till Katarina realskola i Stockholm.

Till grund för stadsfullmäktiges ifrågavarande framställning ligger en av Stockholms stads gymnasiekommitté till stadskollegiet därstädes ingiven skrivelse av i huvudsak följande lydelse:

I skrivelse till Stockholms stadsfullmäktige har lärarkollegiet vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm framlagt utredning om läroverkets ovillkorliga lokalbehov, vilket enligt kollegiets mening fordrar en om- och tillbyggnad av läroverket. Denna om- och tillbyggnad vore motiverad dels av den nya läroverksstadgans bestämmelser, som ställde ökade krav på lokaler av olika slag, dels ock av förefintliga brister i de till största delen omkring 40 år gamla läroverksbyggnaderna.

Gymnasiekommittén, som fått denna skrivelse överlämnad till sig för yttrande, får i anledning härav anföra följande.

Det är enligt kommitténs uppfattning ostridigt, att läroverkets nuvarande lokaler icke fylla de krav, som den nya läroverksstadgan ställer på en läroverksbyggnad. Kommittén finner därför lärarkollegiets framställning fullt betingad av förhållandena och anser, att staden bör finna någon utväg att undanröjda de brister och svårigheter av lokal art, som utan tvivel finnas för läroverket.

Det förslag till om- och tillbyggnad av läroverket, som kollegiet framlägger, synes emellertid kommittén medföra så avsevärda kostnader, att det bör utföras endast under den förutsättningen, att annat förslag, som avhjälpes svårigheterna för läroverket men ställer sig billigare än kollegiets förslag, för staden icke kan framläggas. Det synes även kommittén lämpligt från byggnadsteknisk synpunkt, att mera omfattande om- och tillbyggnad av läroverket så vitt möjligt undvikas. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden har kommittén ansett sig böra förorda en annan väg, än den

kollegiet föreslagit, för att hjälpa läroverket till bättre och ändamålsenligare lokalförhållanden.

Kommittén anser sålunda, att en av läroverkets parallellinjer i realskolan, omfattande 4 eller 5 klassavdelningar, bör överföras till annat läroverk, vars byggnader utan särskild kostnad för staden kunna ge plats för en sådan utvidgning av klassantalet. Härigenom skulle vissa lokaler frigöras i Södermalmsläroverket, och moderniseringen och omändringen av läroverket skulle kunna ske på ett för läroverket ändamålsenligare sätt än som kollegiet föreslagit. Stadens kostnader för läroverkets omändring och reparation bleve härigenom också avsevärt mindre. En minskning av det mycket stora elevantalet vid läroverket synes vidare för arbetet vid läroverket vara en fördel. Det läroverk, till vilket kommittén tänkt sig överflyttningen av parallellinjen böra ske, är Katarina realskola. Denna skola ligger i samma stadsdel som Södermalmsläroverket, och olägenheter för eleverna av lokal art uppstå därför ej genom överflyttningen. De ritningar, som uppgjorts för Katarina realskolas nya byggnad, upptaga vidare utrymmen för en eventuell utvidgning av skolan, och byggnaden kan, därest den utföres i huvudsaklig överensstämmelse med ritningarna, inrymma intill fem klassavdelningar utöver dem, som skolan för närvarande omfattar. Förläggningen av ifrågavarande klassavdelningar till Katarina realskola skulle, enligt vad kommittén inhämtat, där icke medföra ökade krav på specialrum utan tvärom bidra till ett bättre utnyttjande av de eljest behövliga lokalerna vid detta läroverk. Någon kostnad utöver de för Katarina realskolas nybyggnad redan kalkylerade uppkommer därför ej för staden genom utvidgningen av realskolan med en linje på 4 eller 5 klasser. Tvärtom framstår denna väg såsom den även ur ekonomisk synpunkt mest ändamålsenliga.

Skulle den av kommittén här föreslagna överflyttningen komma till stånd, bör därefter frågan om Södermalmsläroverkets reparation och ombyggnad, i syfte att undanröja dess nuvarande lokala brister och svårigheter, upptagas till förnyad utredning och prövning.

Den av kommittén ifrågasatta förändringen av högre allmänna läroverket å Södermalm och Katarina realskola förutsätter medgivande av Kungl. Maj:t.

Över denna framställning har skolöverstyrelsen, efter hörande av vederbörande läroverkskollegier och rektorer, den 24 februari 1930 avgivit utlåtande.

Kollegiet vid högre allmänna läroverket å Södermalm har, med instämmande av *läroverkets rektor*, anfört bland annat:

Stadsfullmäktiges framställning synes i sista hand ha föranletts av vissa av kollegiet vid högre allmänna läroverket å Södermalm framförda krav på om- och tillbyggnad av läroverkets lokaler i samband med genomförandet av den nya läroverksorganisationen. Den ifrågasatta överflyttningen, varmed Stockholms stad åsyftar ett bättre utnyttjande av utrymmet inom de skollokaler, som efter verkställd nybyggnad skulle komma att disponeras av Katarina realskola, motiveras av kommunalt ekonomiska hänsyn, medan däremot de pedagogiska och organisativa skäl, som därför i förbigående anföras, synas ha jämförelsevis ringa betydelse. Den minskning av lärjunge-numerären, som i de kommunala myndigheternas framställning antydes såsom för högre allmänna läroverket å Södermalm önskvärd, synes nämligen vara på god väg att utan den ifrågasatta överflyttningen inträda, i det att — oavsett den officiellt förutsatta minskningen av antalet avdelningar — vissa av de linjetyper, som i enlighet med den nya läroverksstadgan vid

läroverket införts, visa ringa anslutning. Lärjungantalet företer en stadigt sjunkande tendens, så att det för närvarande är cirka ett hundratal lägre, än det var för några år sedan. Om genom bortskärande av en parallellinje lärjungenumrären sjunker med ytterligare ett hundratal, är det fara värt, att läroverkets biblioteks- och materielkassa, på vilken läroverkets egenskap av organisativt fullständigt provårsläroverk ställer mycket stora krav och vilken redan nu befinner sig i ett bekymmersamt läge, genom minskningen av uppbörden till sagda kassa (en minskning av lärjungenumrären med ett hundratal innebär med nuvarande avgiftsbelopp en årlig inkomstminskning av cirka 2,000 kronor), blir urständssatt att någorlunda nöjaktigt fylla rimliga krav. Då en ytterligare höjning av avgiftsbeloppet skulle innebära ett överskridande av avgiftsmaximum, skulle ett vädjande till statsunderstöd för sagda kassa bli nödvändigt. Det är alltså ej uteslutet, att den ifrågasatta anordningen med överflyttning till Katarina realskola av en parallellinje, från kommunal synpunkt en besparing, komme att från statens synpunkt visa sig ekonomiskt ofördelaktig. I detta sammanhang må påvisas, att Katarina realskola — tack vara förefintliga donationsfonder — med avseende på biblioteks- och materielkassans ställning bland svenska läroverk intager en gynnsam undantagsställning.

Skulle trots nu anförda skäl, som synas tala mot den föreslagna överflyttningen, densamma ändock komma till stånd, finner kollegiet det å angivna grunder vara minst ofördelaktigt, om en parallellinje av den 4-åriga typen överflyttas, vilket synes komma att innebära bortskärandet av tre klassavdelningar, eftersom väl icke den enda vid härvarande läroverk i organisationsplanen förutsatta avslutningsklassen (klass 4) för de båda parallellinjerna av den 4-åriga realskolan rimligen kan borttagas.

Kollegiet tillåter sig emellertid att konstatera, att en sådan överflyttning i endast helt ringa mån (med 3—4 lektionsrum) skulle komma att minska det av läroverkskollegiet framförda och av stadens myndigheter direkt och indirekt erkända behovet av utvidgningar och förbättringar av härvarande läroverks nuvarande lokaler. Likaså vill kollegiet uttala önskvärdheten av att avgörandet i överflyttningsfrågan så snart ske kan måtte komma till stånd, på det att härvarande läroverks legitima krav på lokalutvidgning, lokalförbättring och speciellt omändring av det föräldrade uppvärmningssystemet må snarast möjligt kunna vinna beaktande och genomföras.

Med hänsyn till härvarande läroverks uppgift som provårsläroverk tillåter sig till sist kollegiet att betrakta det som givet, att en eventuell överflyttning av klassavdelningar till Katarina realskola icke skall få till följd en minskning av antalet ordinarie lärartjänster härstädes, helst antalet extralärartjänster vid detta läroverk redan nu är procentvis mycket betydande.

Kollegiet vid Katarina realskola, i vars yttrande rektor förklarar sig instämma, har anfört bland annat:

Vid uppgörandet av planen för Katarina realskolas nu påbörjade nybyggnad i kvarteret van der Huff å Södermalm beräknades lokalbehovet för en 6-årig realskola med bland annat sjutton klassrum jämte nödiga reservrum. Genom 1927 års riksdags beslut rörande den högre undervisningens organisation har läroverket blivit en realskola med 5-årig linje, varigenom det beräknade antalet klassavdelningar, då organisationen blivit fullt genomförd, skall uppgå till endast fjorton. Ett överskott av klassrum kommer härigenom att uppstå, som jämte nyssnämnda reservrum är fullt tillräckligt att mottaga

ännu en parallellinje, vare sig 4-årig eller 5-årig. Samlings- och gymnastiksal samt de olika institutionernas lokaler äro av den storlek, att med hänsyn till utrymmet intet hinder möter, att ännu en parallellinje tillføres läroverket utöver det för närvarande fastställda antalet. Genom tillförandet av en ny 5-årig linje till läroverket, vilket enligt kollegiets förmenande borde ske tidigast höstterminen 1931, då nybyggnaden kan beräknas vara färdig att tagas i bruk, skulle läroverkets lokaler bliva fullt utnyttjade och dess enhetliga karaktär av 5-årig realskola bibehållas.

På grund av det anförda anser sig kollegiet böra tillstyrka Stockholms stadsfullmäktiges hemställan.

Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande anført bland annat följande:

Överstyrelsen kan ej tillmäta de av läroverkskollegiet vid högre allmänna läroverket å Södermalm anförda skälen mot den föreslagna överflyttningen avgörande betydelse och anser sig därför böra tillstyrka stadsfullmäktiges framställning. Dock vill överstyrelsen i detta sammanhang framhålla, hur angeläget det är, att högre allmänna läroverkets å Södermalm trängande byggnadsfråga snarast möjligt erhåller en tillfredsställande lösning.

Vad åter beträffar frågan, huruvida en fyra- eller femårig linje av realskolan bör överflyttas, i fall en överflyttning överhuvud skall ske — en punkt, där stadsfullmäktige för sin del icke ha något yrkande — vill överstyrelsen framhålla följande.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1927 rörande skolväsendets omorganisation skall realskolan vid högre allmänna läroverket å Södermalm vara såväl fyr- som femklassig med både fyrklassiga och femklassiga parallellavdelningar och Katarina realskola vara femklassig samt omfatta tre serier parallellavdelningar. Rektor och kollegium vid högre allmänna läroverket å Södermalm ha ansett, att det för nämnda läroverk vore minst ofördelaktigt, ifall en fyraårig linje överflyttades, kollegiet vid Katarina realskola åter har föreslagit, att en femårig linje måtte överflyttas, för att detta läroverks »enhetliga karaktär» måtte bibehållas.

Då det gäller frågan om vilkendera av linjerna, den fyraåriga eller den femåriga, som skall komma i fråga vid överflyttningen, kan överstyrelsen för sin del icke finna, att avgörande skäl kunna anföras för det ena eller andra alternativet. Som skäl för förflyttningen av en fyraårig linje kan emellertid anföras, att rekryteringsområdet för Katarina realskola har en befolkningssammansättning av den art, att det synes lämpligast överflytta en av de båda fyraåriga linjerna vid högre allmänna läroverket å Södermalm till denna realskola, för att båda anknätningsmöjligheterna till folkskolan även där måtte bli representerade. Överstyrelsen vill alltså tillstyrka en dylik anordning.

En överflyttning av en fyraårig linje skulle för Södermalms högre allmänna läroverk medföra en förlust av sammanlagt tre avdelningar, eftersom den för de ursprungligen tilltänkta två fyraåriga linjerna gemensamma avslutningsklassen för den återstående fyraåriga linjens skull bör bibehållas.

Överstyrelsen vill sålunda för sin del tillstyrka stadsfullmäktiges förslag och hemställer, att, för den händelse detta skulle vinna Kungl. Maj:ts bifall, Kungl. Maj:t ville redan till 1930 års riksdag ingå med framställning om denna överflyttning och därvid föreslå, att en fyraårig linje av realskolan måtte vid början av höstterminen 1931, eller när Katarina realskolas lokalförhållanden det medgiva, överflyttas från högre allmänna läroverket å Södermalm till Katarina realskola.

I likhet med skolöverstyrelsen och på av överstyrelsen anförda skäl finner jag mig böra tillstyrka förslaget om överflyttning av en parallellinje från Södermalms högre läroverk till Katarina realskola. Dock anser jag det angeläget att betona vikten av att en dylik åtgärd icke kommer att stå hindrande i vägen för en såsom synnerligen behöfvlig betecknad förbättring av lokalförhållandena vid högre allmänna läroverket på Södermalm.

Vad beträffar frågan, huruvida en fyra- eller femårig linje av realskolan bör överflyttas, ansluter jag mig till det av skolöverstyrelsen tillstyrkta förslaget om förflyttning av en fyraårig linje, då härigenom jämväl vid Katarina realskola båda anknytningsmöjligheterna till folkskolan komma att bliva representerade.

Överflyttningen, som torde böra taga sin början från och med höstterminen 1931 eller när Katarina realskolas lokalförhållanden det medgiva, synes böra ske successivt.

Medgivande till den ifrågasatta överflyttningen torde böra utverkas av riksdagen. Därest förslaget härom vinner riksdagens bifall, torde jag framdeles få återkomma till frågan om de närmare föreskrifter, som med anledning härav må böra meddelas.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att den ena parallellavdelningen av den fyrklassiga realskolan vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm må från och med höstterminen 1931 eller från den senare tidpunkt, som kan befinnas lämplig, successivt överflyttas till Katarina realskola i Stockholm.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Breitholtz.
